

Missieverlag Brazilië (december 2002)

Aankomst

Op zondag 10 november 2002 omstreeks 7:00 uur in de ochtend (Braziliaanse tijd, dat is 3 uur vroeger) zijn we gearriveerd op de vluchthaven van São Paulo. Dit na een vlucht van 14 uur lang en weinig slaap. De vlucht ging goed. Geen problemen en vertraging maar ook geen extra beenruimte voor Martijn. We werden opgewacht door een jonge man. Hij bracht ons met de bagage naar het appartement van Monica. Zij is de verantwoordelijke van de gemeenschap Emmanuel in Brazilië. De eerste twee weken verbleven we bij haar. Dit omdat ons huisje nog niet helemaal gereed was om in te wonen. Maar ook zodat zij ons een beetje de wegwijs heeft kunnen maken hier in São Paulo.

São Paulo, Brazilië

Tijdens de rit van de vluchthaven van São Paulo naar het appartement van Monica becroop ons beiden een apart gevoel. Moeten we hier twee jaar van ons leven doormaken. Een grote vieze luidruchtige drukke stad. Alles is hier echt enorm. Je kan duidelijk zien dat São Paulo in een paar jaar uit zijn voegen is gegroeid. Met alle bijsteden heeft São Paulo zo'n kleine 18 miljoen inwoners. Dit is wel te merken in het verkeer. We kregen bijna een hartverzakking tijdens de rit. Maar zelfs in totale chaos zit een orde en we zijn heelhuids aangekomen. Tussen de grote appartementen en kantoorgebouwen in leven de arme mensen in simpele huizen en favelas (krottenwijken). Het verschil in zo'n grote stad is duidelijk te zien. Je ziet dure auto's voorbij rijden en daarna jonge jongens met blote voeten een kar met goederen voortrekken op dezelfde weg. Als je stopt bij een verkeerslicht komen kinderen en moeders met baby's bedelen om geld en eten. Aan de overkant van de weg zie je dan een mooie restaurant waar zakenmannen en vrouwen heerlijk genieten van hun lunch. Ook zie je af en toe zomaar iemand liggen op de weg of op de straat. Volgens ons liggen ze te slapen maar dat weet je nooit zeker. Iedereen

loopt er voorbij. De enige aandacht die deze persoon krijgt is van de politie en dan moet hij of zij opkrassen. São Paulo heeft alles wat elke grote stad heeft, het snelle, onpersoonlijke leven.

De hoofdstad van Brazilië is Brasilia. Maar São Paulo is de grootste stad. Het is een stad waar vroeger veel werk was. Door de toevoer van personen vanuit het platteland is de stad behoorlijk gegroeid. Nu is het anders. De economie is achteruit gegaan en er zijn veel werkloze mensen. Het is moeilijk om aan een baan te komen. De personen die wel een baan hebben werken ongeveer 50 tot 60 uur per week om een leefstandaard te kunnen behouden. Vaak hebben ze twee of meerdere banen.

Cultuur

Na al onze indrukken van de stad maakten we kennis met de gastvrijheid van de mensen in Brazilië, die trouwens uit vele nationaliteiten bestaan. We zijn heel hartelijk welkom geheten door een aantal personen die wonen in São Paulo en lid zijn van de gemeenschap Emmanuel. Ten eerste word je begroet door een stevig "hug" en een aantal kussen. Daarna krijg je een berg te eten. Eten is hier heel belangrijk. Het is de Braziliaanse manier om je welkom te heten. Hoe meer je eet des te beter men zich voelt en als je het afslaat dan voelen ze het tegenovergestelde. Men eet hier vaak rijst, bonen, salade en veel vlees. Maar vooral houden ze van zoet, zoet en nog meer zoet. Zoete cakes, snoepjes, koffie, toetjes enz. Wij hebben zelfs een pizza gegeten met warme chocolade, hagelslag en aardbeien. Ze eten hier vier keer per dag: het ontbijt, de lunch die bestaat uit een grote warme maaltijd, dan omstreeks 17:00 uur koffie met verschillende soorten cake en toetjes en omstreeks 20:00 uur weer een grote warme maaltijd als diner.

De Brazilianen zijn mensen met veel emotie. In een gesprek moeten we oppassen ze niet te kwetsen. Als je ze wat duidelijk wilt maken, moet je dit met een omweg doen. Je komt dan bij hetzelfde uit maar het duurt gewoon wat langer. Ook hebben we geleerd dat het belangrijk is om gastvrij te zijn. Wij voelen ons soms echt als een

vreemdeling omdat alles anders is. Maar omdat we hier zo goed worden opgevangen, helpt het ons om snel thuis te voelen. Een voorbeeld van de gastvrijheid: we bleven een keer logeren bij vrienden van Monica, samen met een andere Fidesco vrijwilliger Leonilda. Leonilda heeft twee jaar in Porte Alegre gewerkt met mensen die wonen in de favela. De vrouw des huize waar we verbleven stond haar eigen bed af en ging zelf op de grond slapen. Dit vonden we heel vreemd en te ver gaan. Maar Leonilda vertelde ons dat we dit moesten accepteren anders zou ze gekwetst zijn en het gevoel krijgen dat we haar gastvrijheid niet accepteren. Gelukkig vertelde Leonilda veel meer over de gang van zaken en cultuur van de Braziliaanse mensen. Ook vertelde ze veel over haar werk in de favelas.

Ons huisje

Na ongeveer twee weken gingen wij voor het eerst kijken hoe het met ons huisje er voor stond. Dit was op een zondag dus we konden gelijk een heilige mis meemaken in het kerkje gelegen naast ons huisje. Ons huisje is gelegen ongeveer een uur rijden vanaf het centrum van São Paulo. We konden duidelijk zien dat we in een arm gedeelte van São Paulo binnenreden. Maar ons huisje is niet gelegen in een favela, daar zijn de mensen nog armer. Toen we aankwamen was de Heilige mis al bezig want we waren te laat omdat we verdwaald waren. Maar we werden met open armen verwelkomd. We werden door de priester tijdens de preek naar voren gehaald en voorgesteld. Na de mis lieten de mensen, die aan ons huisje gewerkt hadden, trots het resultaat zien. Ze hebben van alles bij elkaar gesprokkeld zodat wij het zo goed mogelijk hebben.

Het huisje heeft een lange tijd leeg gestaan en werd als een soort parochiezaaltje gebruikt. Dus er moest veel aan gedaan worden zoals sanitaire voorzieningen en een likje verf. Alles ziet er heel simpel en eenvoudig uit. Maar we werden zo liefdevol ontvangen door de mensen dat we dat geen probleem vinden. We kregen cadeautjes zoals handdoeken, opbergbakjes, bezem, lakens enz. Ook hierbij begonnen we ons een beetje ongemakkelijk te voelen. Dit omdat we weten dat

deze mensen ook arm zijn. Niet zoals in de favelas. Hier hebben ze gewoon een simpel huisje en hebben ze werk. Maar ze verdienen vaak het minimum loon van 200 real per maand (dit is ongeveer 65 euro). Je kan begrijpen dat de cadeautjes voor ons misschien simpel lijken maar voor hen niet. Dit moesten we accepteren want het was hun manier om ons te verwelkomen en het zo goed naar ons zin te maken.

Het huisje is hoog gelegen daardoor krijg je een prachtig mooi uitzicht. We kunnen over een groot gedeelte van São Paulo heen kijken. Dit geeft een mooi beeld van de stad. Aan het begin de kleine bouwvallige hutjes in de favela, daarna de simpele huizen in het arme gedeelte van de stad. En als je verder kijkt, zie je de grote rijke gebouwen.

We hebben al aardig wat kennis gemaakt met de mensen uit onze straat. Elke dag komt er een vrouw ons helpen koken op de Braziliaanse wijze. We krijgen dagelijks bezoek van de mensen uit de straat. Ze beginnen een beetje aan ons te wennen, want buitenlanders zien ze, en kennen ze niet. Dus wij vallen hier behoorlijk op. Het kwam zelfs voor dat een vrouw in een winkel schrok van de lengte van Martijn. Als we in de buurt een wandeling maken zijn we een levende attractie, want Martijn is erg lang en Veroniek erg blond voor Braziliaanse begrippen.

Af en toe maken we een eenvoudig gesprekje met de mensen. Dit lukt al aardig maar de Portugese taal is best moeilijk om te leren. We worden uitgenodigd om bij de mensen in hun huizen langs te komen en kennis te maken. Al met al vinden ze het toch vreemd dat twee blanke Europeanen in een arm gedeelte van São Paulo komen wonen.

Het verschil tussen een arme wijk en een favela zit ten eerste in de huizen. De huizen in een arm gedeelte zien er behoorlijk eenvoudig uit maar binnen is het volledig ingericht. De mensen die daar wonen hebben meestal een baantje of een manier om geld te verdienen. Ook hebben ze vaak een auto. In de favela bestaan de huizen uit hout en uit simpele stenen muren. Alles staat kriskras door elkaar en er zijn meestal geen voorzieningen zoals riolering en water toevoer. De

mensen die daar wonen hebben geen inkomen en zijn ondervoed. Maar wat eerst een favela was kan een arm gedeelte worden doordat de mensen hun eigen woning constant aan het verbeteren zijn. Ook als de gemeente besluit verharde wegen en voorzieningen aan te brengen zie haast geen verschil meer.

Kerstmis

Het is belangrijk voor ons en voor de mensen die in de favela wonen dat we het rustig aan doen. Ze hebben tijd nodig om ons te leren kennen en te weten dat we hier zijn om te helpen en dat we geen toeristen zijn. In het kerkje naast onze woning hebben we al een aantal mensen ontmoet uit de favela. Daar gaan ze naar de mis. Een aantal personen van de parochie hebben een gezondheidsproject opgezet voor de kinderen uit de favela. Ze gaan de kinderen bezoeken en controleren hun gezondheid. Ze wegen de pasgeboren baby's en geven voorlichting aan de moeders over de gezondheid van hun kinderen. Voordat we waren gearriveerd bestond dit project al. Ook hebben ze een actie opgezet voor kerst dat iedereen die het wil, een cadeautje koopt voor een kind uit de favela. Dit kind zal het cadeautje dan met kerst krijgen tijdens een feest op het kerkplein. Tevens willen ze iets doen voor de ouders van het kind. Dus bedachten ze dat de ouders voor kerst een voedselpakket krijgen. Maar dit alles moest worden opgehoest door de mensen die in deze arme omgeving wonen. De indruk bestond bij de personen die dit organiseren dat er niet genoeg geld was om alles voor elkaar te krijgen. Dus er werd stevig voor gebeden. Dit probleem werd bekend bij iemand van de gemeenschap alhier. Zij kende weer iemand van een Joodse gemeenschap. Hij was gevraagd door zijn Joodse gemeenschap om tijdens kerst een geld donatie te geven aan een andere gemeenschap. Zij vertelde van het project en hij was bereid om geld ter beschikking te stellen voor de voedselpakketen. Dit goede nieuws werd verteld aan de organisatie en er werd spontaan gejuicht en gezongen in ons huisje. De tranen van blijdschap liepen over de wangen heen. Toen de moeder van onze Portugese lerares dit goed nieuws hoorde heeft zij ook een financiële bijdrage geleverd voor de cadeautjes voor de kinderen. Dus als er niet genoeg cadeautjes zijn, gaan wij cadeautjes bij kopen. Wij mogen aan

dit project meehelpen. Het gaat om cadeautjes voor 60 kinderen en voedselpakketten voor 34 ouders. Wij gaan helpen om cadeautjes te kopen en in te pakken. Ook gaan we voedselpakketten verzamelen. De pakketten bestaan uit rijst, bonen, zout, suiker, koffie, olie, meel enz.

Voor de kerst gaan we nog een bezoek brengen in de favela. Dit hebben we niet eerder gedaan omdat de personen van de organisatie dat te vroeg vonden. Ze vonden dat de mensen in de favela er nog niet klaar voor waren. Dus rustig afwachten.

Geschiedenis kerkje

Het kerkje naast ons huisje heet Nossa Senhora Aparecida, wat betekent "Onze Vrouw van de Verschijning. Er zit een bijzondere geschiedenis achter dit kerkje wat voor de Braziliaanse bevolking erg veel waarde heeft.

In 1717 waren drie vissers aan het vissen in de rivier Paraida. Ze moesten voor eten zorgen voor die avond. Ze waren al lang aan het vissen maar ze hadden de hele dag nog niets gevangen. Tot ze op een gegeven moment een deel van een beeldje vonden. Het was een lichaampje. Daarna gooide ze hun netten weer uit en vonden het hoofdje van het beeldje. Toen ze het op elkaar zetten was het een Maria beeldje gemaakt van donkere aarde. Toen ze daarna weer hun netten uitgooiden, vingen ze opeens heel veel vissen. Voor de vissers was dit een wonder. Toen ze het Maria-beeldje mee naar huis namen, begonnen ze tot Maria te bidden. Omdat het beeldje donker van kleur was en de mannen die het vonden een zwarte huidskleur hadden noemde ze haar de zwarte Maria. Gedurende 15 jaar kwamen veel mensen bidden bij het beeldje. En in 1735 besloot een priester om het eerste kapelletje voor Maria te bouwen. In 1834 werd de eerste kerk gebouwd voor de "zwarte Maria". Voor de mensen in die tijd was het erg belangrijk dat ze zwart was omdat er veel "slaven" werkten op de koffieplantages voor de rijke blanken mensen. Zij herkenden echt hun hemelse moeder in deze "zwarte Maria".

Op 8 december 1928 kwam paus Pius de XI naar Brazilië en heeft

haar gewijd tot officiële patroonheilige van Brazilië. Vele kerken werden er toen voor haar gebouwd, onder andere het kerkje naast ons huis. Het is een klein kerkje waar vroeger de arme mensen kwamen bidden die moesten werken voor de rijke mensen.

In 1955 hebben ze voor deze "zwarte Maria" tussen São Paulo en Rio de Janeiro de tweede grootste Basiliek van de wereld gebouwd. De Basiliek heet Basilica Nova. In deze kerk kunnen 45 duizend mensen, en per jaar wordt ze door meer dan 7 miljoen mensen bezocht. Voor de Brazilianen is ze de belangrijkste heilige van hun land, ook al hebben ze veel heiligen. Maar omdat deze "zwarte Maria" goed gekeurd is door paus Pius de XI en hun patroon heilige geworden is, weet iedereen in dit land wie zij is.

We willen jullie allemaal hartelijk bedanken voor jullie bijdrage in financiële vorm en in gebed. We merken echt dat jullie bijdrage voor ons heel belangrijk is. Er is hier nog veel te doen en we kunnen niet wachten om echt aan de slag te gaan. Iedereen die dit leest wensen wij een Zalig kerstfeest en een gelukkig 2003. Tot de volgende brief en dan zullen we bekend maken hoe het kerstfeest hier is geweest.

Tot schrijfs, mails en horens, veel liefs van

Martijn en Veroniek

Wist je datjes ...

- ... Dat de auto's hier niet alleen op benzine en diesel rijden maar ook op alcohol.
- ... Dat de verkeerslichten achter de kruising geplaatst zijn, oppassen dus.
- ... Dat iedere auto een dag per week niet in de spits mag rijden vanwege de drukte.
- ... Dat je op de snelweg auto's maar ook paarden fietsers en voetgangers kunt tegen komen.
- ... Dat de mensen hier meer op straat leven dan binnen.

... Dat hier voetbal razend populair is en dat wanneer er gescoord wordt het vuurwerk om je oren vliegt.